

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/168/166/96

POSTAWY MŁODZIEŻY WOBEC KONTAKTÓW SEKSUALNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD '96

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Na ekranach kin pojawił się niedawno głośny film amerykański pt. „Dzieciaki” przedstawiający w drastyczny, choć „socjologizujący” sposób sprawy inicjacji i życia seksualnego amerykańskich nastolatków. Wzbudził on liczne polemiki w prasie, stał się również przyczynkiem do dyskusji nad postawami polskiej młodzieży wobec tej sfery życia. W kwietniu bieżącego roku zrealizowaliśmy kolejne badanie poświęcone właśnie tej problematyce¹, które może być dobrym empirycznym uzupełnieniem prowadzonej dyskusji. Zaletą naszych wyników jest to, że są porównywalne z rezultatami uzyskanymi w poprzednich latach, a zatem na ich podstawie można wnioskować o zmianach w postawach młodych ludzi wobec życia seksualnego.

Realizacja udanego badania ankietowego na tak intymny temat, jak sfera życia seksualnego, nastęrcza wiele trudności, począwszy od odpowiedniego, nie urażającego niczyich uczuć, sformułowania pytań, a skończywszy na formie przeprowadzenia wywiadu. Nasz sondaż realizowaliśmy metodą audytoryjną - respondenci wypełniali kwestionariusze sami, bez udziału ankietera, co pozwoliło wyeliminować zakłócenia mogące wpływać na szczerłość wypowiedzi, związane z interakcją ankietowany - ankieter.

Pytania dotyczące pożycia seksualnego i opinii o seksie zadawaliśmy kolejnemu pokoleniu młodych Polaków. Wcześniej odpowiadali na nie ich rówieśnicy sprzed dwóch i ośmiu lat (badania realizowano w roku 1988 i 1994 na takiej samej próbie uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych). Porównanie tych wyników pozwoli na przeprowadzenie analiz przemian, jakie w tej dziedzinie życia następują wśród kolejnych roczników młodych ludzi dorastających w okresie transformacji ustrojowej i postępujących dość szybko zmian w społeczno-ekonomicznych warunkach życia.

¹ Badanie „Młodzież ‘96” zrealizowano w dniach 13-22 kwietnia ‘96 na 1275-osobowej ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie młodzieży ostatnich klas szkół ponadpodstawowych.

AKTYWNOŚĆ SEKSUALNA MŁODZIEŻY

Ponad dwie piąte (45%) młodych ludzi opuszczających szkoły ponadpodstawowe deklaruje, że ma już za sobą pierwsze doświadczenia seksualne. Jednak o utrzymywaniu regularnych stosunków seksualnych mówi tylko co dziesiąty młody człowiek, największy zaś odsetek młodzieży utrzymuje je sporadycznie - „od czasu do czasu”. W przypadku co dziesiątego ucznia były to doświadczenia o jednorazowym czy jednostkowym charakterze. Osoby te deklarują, że miały już pierwszy stosunek seksualny, jednak obecnie nie utrzymują kontaktów seksualnych ani regularnie, ani sporadycznie.

Tabela 1

w procentach

Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krepujące pytanie, napisz, czy utrzymujesz stosunki seksualne?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	1988	1994	1996
Tak, dość regularnie	5	11	11
Tak, od czasu do czasu	17	23	24
Nie, ale miałe(a)m już pierwszy stosunek	7	11	10
Nie, nigdy nie miałe(a)m stosunku seksualnego	50	40	41
Odmowa odpowiedzi	20	14	14

Uzyskane wyniki są niemal identyczne z danymi sprzed dwóch lat. W zestawieniu ze znacznym wzrostem aktywności seksualnej młodzieży między rokiem 1988 a 1994 może to świadczyć o wyhamowaniu procesu liberalizacji postaw młodych ludzi wobec seksu, przynajmniej jeśli chodzi o ich wymiar deklaracyjny. Obserwując bardzo wyraźną zgodność tegorocznych deklaracji dotyczących częstości utrzymywania kontaktów seksualnych z danymi uzyskanymi w 1994 roku można przypuszczać, iż nie uległ zmianie wiek, w jakim następuje moment inicjacji, choć trudno to stwierdzić jednoznacznie.

Utrzymywanie kontaktów seksualnych wyraźnie częściej deklarują chłopcy niż dziewczęta. Mniej lub bardziej regularnie współżyje dwie piąte chłopców, a wśród dziewcząt - jedynie nieco więcej niż co czwarta. Okres szkoły średniej jest - jak można sądzić - w większym stopniu okresem inicjacji dla chłopców niż dziewcząt. Do braku doświadczeń seksualnych przyznaje się więcej niż połowa dziewcząt kończących szkołę ponadpodstawową. Wśród chłopców deklaracje takie składa prawie co trzeci.

Tabela 2

w procentach

Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krępujące pytanie, napisz czy utrzymujesz stosunki seksualne?	Chłopcy		Dziewczęta	
	1994	1996	1994	1996
Tak, dość regularnie	14	12	8	10
Tak, od czasu do czasu	31	29	14	17
Nie, ale miałe(a)m już pierwszy stosunek	13	11	8	8
Nie, nigdy nie miałe(a)m stosunku seksualnego	27	32	55	54
Odmowa odpowiedzi	14	16	15	11

W porównaniu z rokiem 1994 różnice między deklaracjami chłopców i dziewcząt nieco się zmniejszyły. Trochę wzrosła liczba dziewcząt przyznających się do swych doświadczeń seksualnych, chłopcy zaś nieco rzadziej niż przed dwoma laty deklarowali utrzymywanie kontaktów seksualnych, obecnie więcej spośród nich twierdzi, że nie miało dotychczas stosunku. Trzeba jednak podkreślić, że odnotowane tu różnice nie są wielkie. Niekoniecznie również muszą świadczyć o faktycznych zmianach w sferze zachowań, mogą być np. także wynikiem zmian obyczajowych i zmniejszenia wśród młodzieży znaczenia stereotypów seksualnych - wstydlivości braku doświadczeń seksualnych wśród chłopców, z jednej strony, i negatywnej oceny kontaktów seksualnych dziewcząt, z drugiej.

Poziom deklarowanej aktywności seksualnej różni się w zależności od typu szkoły. Podobnie jak przed dwoma laty - najwyższy jest w technikach, niższy w zasadniczych szkołach zawodowych i liceach zawodowych, najniższy w liceach ogólnokształcących.

Tabela 3

w procentach

Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krępujące pytanie, napisz czy utrzymujesz stosunki seksualne?	Typ szkoły			
	liceum ogólnokształcące	technikum	liceum zawodowe	zasadnicza szkoła zawodowa
Tak, dość regularnie	11	13	11	10
Tak, od czasu do czasu	17	30	21	25
Nie, ale miałe(a)m już pierwszy stosunek	9	9	9	10
Nie, nigdy nie miałe(a)m stosunku seksualnego	54	31	45	39
Odmowa odpowiedzi	9	17	13	16

Należy jednak zaznaczyć, że zróżnicowania w deklaracjach uczniów techników i liceów zawodowych mogą wynikać z faktu, że w pierwszych z reguły częściej uczą się chłopcy, w drugich zaś - dziewczęta. Z kolei w bardziej „męskich” zasadniczych szkołach zawodowych, w których nauka trwa trzy lata, stosunkowo niższy poziom aktywności seksualnej można tłumaczyć młodszym wiekiem absolwentów tych szkół. Natomiast innego typu wyjaśnień niż zróżnicowania związane z wiekiem czy płcią należy z pewnością szukać w przypadku licealistów.

Dodatkową trudnością w poznaniu rzeczywistej liczby uczniów techników i zasadniczych szkół zawodowych mających doświadczenia seksualne jest bardzo wysoki odsetek osób odmawiających udzielania informacji na ten temat. Wśród uczniów obu tych typów szkół prawie co piąty odmówił odpowiedzi na pytanie o kontakty seksualne. Natomiast uczniów liceów ogólnokształcących, według ich własnych deklaracji - mniej aktywnych seksualnie, cechuje największa otwartość, częściej niż inni i bez oporów wypowiadali się oni na ten temat.

Dla aktywności seksualnej młodzieży istotne znaczenie mają także uwarunkowania środowiskowe. Z deklaracji badanych wynika, że doświadczenia seksualne przed ukończeniem szkoły średniej częściej zdobywają uczniowie, których rodzice mają wykształcenie średnie i zasadnicze zawodowe niż podstawowe i wyższe. Pewną rolę odgrywa tu także zamożność rodziny. Dzieci wywodzące się ze środowisk lepiej sytuowanych częściej mają bogatsze doświadczenia seksualne, jednak najistotniejsze pod tym względem okazuje się miejsce zamieszkania.

Wydaje się, że znacznie większym konserwatyzmem w kwestii obyczajów i norm dotyczących seksu charakteryzuje się młodzież wiejska niż młodzi ludzie wywodzący się ze środowisk miejskich. Brak doświadczeń seksualnych deklaruje 54% uczniów mieszkających na wsi wobec 24% młodzieży z miast liczących 101-500 tys. mieszkańców oraz 30% - z największych aglomeracji (501 tys. i więcej ludności). Natomiast do utrzymywania regularnych stosunków seksualnych przyznaje się niemal co piąty uczeń z największych miast i tylko co dwudziesty mieszkający na wsi.

Innym czynnikiem silnie różnicującym częstość deklaracji utrzymywania kontaktów seksualnych jest stosunek do wiary oraz uczestnictwo w praktykach religijnych. Co dość oczywiste, deklarowana religijność sprzyja większej powściągliwości, jeśli chodzi o sferę doświadczeń seksualnych. Prawie dwie trzecie (61%) badanych określających się jako głęboko wierzący deklaruje brak doświadczeń seksualnych, a tylko co piąty przyznaje się do mniej lub bardziej regularnego współżycia. Zależność ta jest jeszcze bardziej widoczna w deklarowanej częstości uczestnictwa w praktykach religijnych.

Tabela 4

w procentach

Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krepujące pytanie, napisz czy utrzymujesz stosunki seksualne?	Uczestnictwo w praktykach religijnych			
	kilka razy w tygodniu	raz w tygodniu	kilka razy w roku	w ogóle nie uczestniczy
Tak, dość regularnie	7	7	16	19
Tak, od czasu do czasu	4	19	36	33
Nie, ale miałe(a)m już pierwszy stosunek	2	10	11	7
Nie, nigdy nie miałe(a)m stosunku seksualnego	75	50	24	22
Odmowa odpowiedzi	12	14	13	18

Trzy czwarte młodzieży biorącej udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu nie miało jeszcze kontaktów seksualnych. Spośród w ogóle niepraktykujących lub uczestniczących w praktykach okazjonalnie stosunki płciowe utrzymuje ponad połowa uczniów, natomiast żadnych doświadczeń nie miało około jednej czwartej badanych.

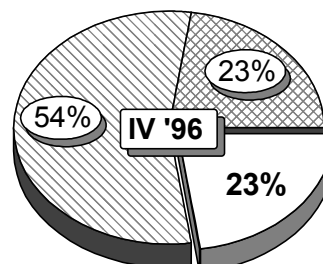
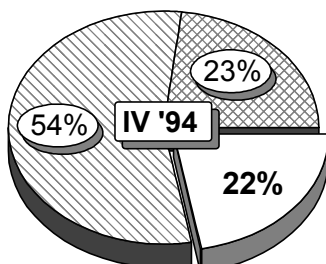
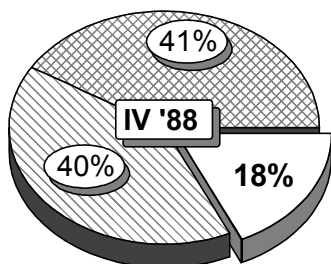
KONTAKTY SEKSUALNE W ŚWIETLE DEKLAROWANYCH PRZEKONAŃ

Ponad połowa młodych ludzi nie należy do zwolenników poglądu, że życie seksualne powinno się zaczynać dopiero po zawarciu małżeństwa. Aprobują oni kontakty przedmażeńskie, jednak większość akceptuje je wyłącznie w sytuacji, gdy między partnerami istnieje związek uczuciowy. Seks w czysto hedonistycznym ujęciu - jako źródło przyjemnych doznań, fizyczna przyjemność dwojga ludzi - jest do przyjęcia dla jednej trzeciej ankietowanych.

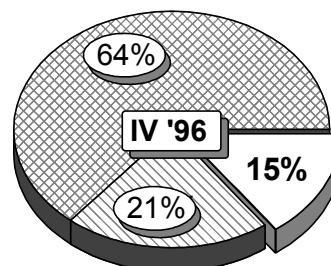
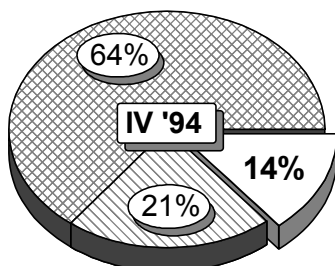
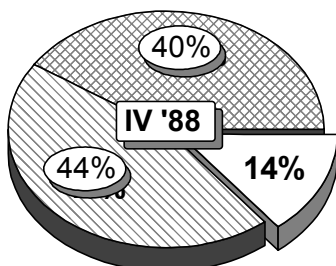
RYS. 1. CHCEMY POZNAĆ NIEKTÓRE TWOJE OPINIE O KONTAKTACH SEKSUALNYCH. CZY ZGADZASZ SIĘ Z NASTĘPUJĄCYMI OPINIAMI?

PIERWSZE KONTAKTY SEKSUALNE MŁODZI LUDZIE POWINNI MIEĆ DOPIERO PO ZAWARCIU MAŁŻEŃSTWA

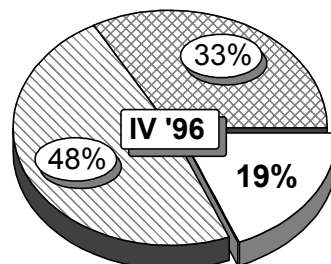
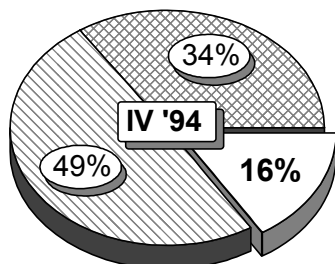
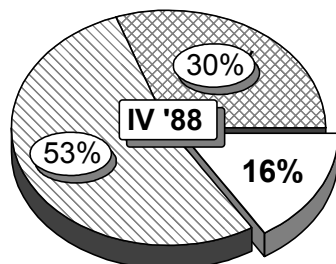
Zgadzam się Nie zgadzam się Trudno powiedzieć

TO ZUPEŁNIE NORMALNE, ŻE KOCHAJĄCY SIĘ LUDZIE UTRZYMUJĄ ZE SOBĄ KONTAKTY SEKSUALNE, ŚLUB NIE JEST DO TEGO KONIECZNY

SEKS NIE WYMAGA ANI MIŁOŚCI, ANI MAŁŻEŃSTWA, NAWET PRZELOTNY ZWIĄZEK MOŻE DOSTARCZYĆ PRZYJEMNYCH, PIĘKNYCH PRZEŻYĆ

Uwaga! Nie uwzględniono braków danych.

Podobnie jak w przypadku deklarowanej częstości kontaktów, poglądy młodych ludzi na seksualną sferę życia są obecnie niemal takie same jak dwa lata temu. Nic nie wskazuje zatem na to, by po odnotowanej wcześniej dość zasadniczej zmianie postaw młodzieży wobec seksu jej stosunek do tej sfery życia ulegał obecnie dalszej liberalizacji.

Na początku lat dziewięćdziesiątych zmniejszyło się w porównaniu z rokiem 1988 poparcie dla tradycyjnych norm obyczajowych, takich jak zachowanie czystości przedmałżeńskiej, większą popularność zaś zyskał pogląd, według którego wzajemna miłość jest wystarczającym powodem do utrzymywania kontaktów seksualnych. Nie nasiliły się natomiast znacząco postawy skrajnie liberalne wyrażające się w akceptacji nastawień hedonistycznych. W porównaniu z rokiem 1988 odsetek młodych ludzi aprobujących tego rodzaju zachowania pozostaje na tym samym poziomie.

Dla prawie jednej czwartej młodych ludzi ślub powinien być warunkiem rozpoczęcia kontaktów seksualnych. Przekonanie to bardzo silnie wiąże się ze stosunkiem do religii - deklaracjami wiary, ale przede wszystkim intensywnością praktyk religijnych. Jednak tylko osoby praktykujące kilka razy w tygodniu w większości deklaruje poglądy zgodne z nauką Kościoła (58%). Wśród młodzieży wierzącej i uczestniczącej w praktykach religijnych raz w tygodniu dominuje pogląd, że istnienie związku uczuciowego jest wystarczającym powodem do podejmowania kontaktów seksualnych i ślub nie jest do tego konieczny (56%). Poparcie dla poglądów dopuszczających pełną swobodę w życiu seksualnym jest najczęstsze wśród osób określających się jako niewierzące i w ogóle nie uczestniczące w praktykach religijnych (51%).

Przekonania młodych ludzi w dużej mierze znajdują odzwierciedlenie w deklaracjach dotyczących ich doświadczeń seksualnych. Popieranie określonych norm związanych z tą sferą życia zależy też od tych samych czynników, które warunkują wczesne czy późniejsze podejmowanie przez młodzież współżycia seksualnego.

Dziewczęta dwukrotnie częściej niż chłopcy wyznają zasadę, że życie seksualne powinno się rozpoczynać dopiero po ślubie (odpowiednio 33% i 16%). Tylko co siódma (15%) młoda kobieta zgadza się z opinią, że seks nie wymaga ani miłości, ani małżeństwa, podczas gdy takie podejście do tej sfery życia deklaruje prawie co drugi chłopak (46%).

Istotną rolę w kształtowaniu się przekonań młodego pokolenia w sprawach seksu odgrywają, co oczywiste, także czynniki środowiskowe. Młodzież wychowująca się w środowisku wiejskim i małomiasteczkowym częściej deklaruje tradycyjny pogląd na kwestię stosunków przedmałżeńskich. Im większa miejscowość, tym większe przyzwolenie

młodych ludzi na kontakty seksualne przed ślubem i akceptacja zasady pozwalającej oddzielać seks od miłości. Wyraźnie mniejsze natomiast znaczenie dla wyznawanych przez młodzież zasad ma wykształcenie rodziców. Jedynie osoby, których rodzice mają wykształcenie podstawowe wyróżniają się na tle swoich rówieśników bardziej konserwatywnym podejściem do spraw seksu.

Warto jednak też zauważyć, że deklarowane poglądy nie we wszystkich przypadkach muszą pozostawać w ścisłym związku z zachowaniami wynikającymi z wyznawanych zasad. Najbardziej libertyńskie przekonania - głoszenie poglądu, że seks nie wymaga związków uczuciowych, a kontakty seksualne można traktować wyłącznie jako źródło przyjemnych doznań - mają raczej deklaracyjny, „możliwościowy” charakter, niż faktycznie znamionują większą swobodę seksualną. W rzeczywistości bowiem okazuje się, że osoby deklarujące takie przekonania nie mają bogatszych doświadczeń seksualnych, niż ci, którzy wyznają zasadę, że istnienie związku uczuciowego dopuszcza utrzymywanie kontaktów seksualnych. Zachowania i uznawane normy okazują się natomiast bardzo spójne w przypadku osób, które przeciwne są podejmowaniu życia seksualnego przed ślubem.

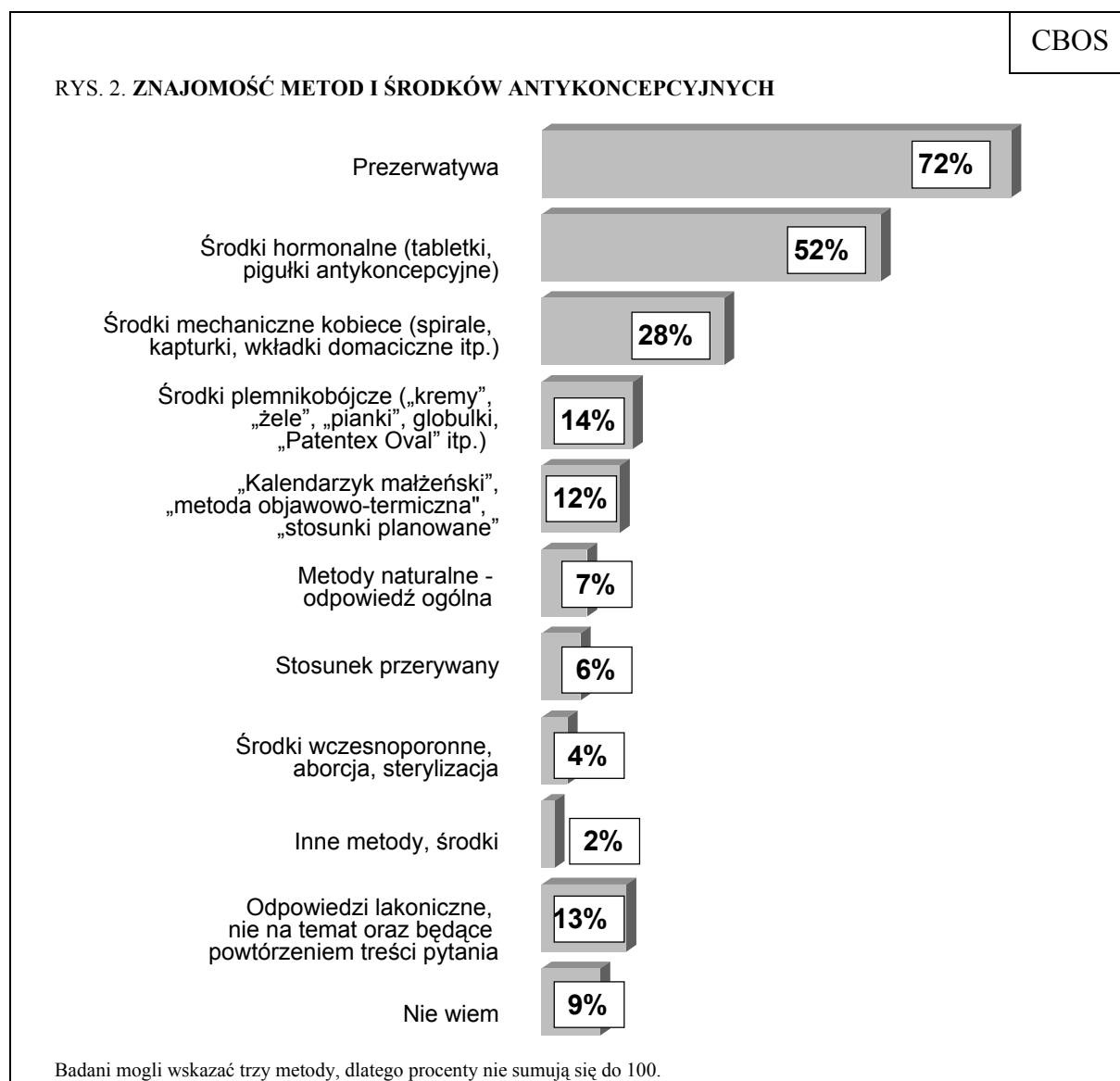
Tabela 5 w procentach

Deklaracje utrzymywania kontaktów seksualnych wśród osób akceptujących stwierdzenia	Tak, dość regularnie	Tak, od czasu do czasu	Nie, ale miałe(a)m już pierwszy stosunek	Nie, nigdy nie miałe(a)m stosunku seksualnego	Odmowa odpowiedzi
Pierwsze kontakty seksualne młodzi ludzie powinni mieć dopiero po zawarciu małżeństwa (N= 285)	1	7	4	76	11
To zupełnie normalne, że kochający się ludzie utrzymują ze sobą kontakty seksualne, ślub nie jest do tego konieczny (N=809)	15	32	11	29	14
Seks nie wymaga ani miłości, ani małżeństwa, nawet przelotny związek może dostarczyć przyjemnych, pięknych przeżyć (N=415)	13	36	12	24	15

METODY I ŚRODKI ANTYKONCEPCYJNE

Respondentów prosiliśmy w pytaniu otwartym o wymienienie znanych im metod i środków zapobiegania ciąży. Okazało się, że znaczna część młodych ludzi bardzo niewiele o antykoncepcji. Generalnie też trudno byłoby określić tę wiedzę jako gruntowną. Prawie co dziesiąty ankietowany przyznał, że nie potrafi udzielić żadnej odpowiedzi. Sporą część (13%) stanowiły też stwierdzenia lakoniczne, będące powtórzeniem treści pytania, w rodzaju „środki antykoncepcyjne”.

Wiedza znacznej części młodzieży (16%) ogranicza się do znajomości tylko jednego środka zapobiegania ciąży - jest to najczęściej prezerwatywa. W sumie ten środek antykoncepcyjny wymieniało prawie trzy czwarte badanych.

W wypowiedziach młodych ludzi stosunkowo często pojawiała się - także już niemal przysłowiowa - „pigulka” czy „tabletką” antykoncepcyjną. Słyszała o niej ponad połowa ankietowanych. Znacznie mniejszej części respondentów znane są środki mechaniczne dla kobiet - o spiralach, kapturkach, krążkach itp. mówiła nieco ponad jedna czwarta ankietowanej młodzieży. Niewielki odsetek młodych ludzi wykazał się wiedzą o środkach plemnikobójczych. Mało osób wymieniło też naturalne metody - planowanie stosunków na podstawie znajomości faz cyklu kobiety. Tradycyjny „kalendarzyk” małżeński czy metodę objawowo-termiczną Billingsa lub choćby tylko określenia „stosunki planowane” pojawiły się w wypowiedziach zaledwie 12% badanych.

Całkowitą ignorancję w kwestii antykoncepcji częściej przejawiali chłopcy niż dziewczęta. Do niewiedzy na temat środków i metod zapobiegania ciąży przyznaje się co dziewiąty chłopak i co dwudziesta dziewczyna. Jeśli jednak uwzględnimy liczbę podawanych przez respondentów konkretnych metod i środków antykoncepcyjnych, pominiemy zaś odpowiedzi lakoniczne i takie przykłady, które *de facto* nie są antykoncepcją (sterylizacja, aborcja, środki wczesnoporonne), to okaże się, że praktycznie żadnego sposobu zapobiegania ciąży nie wskazał co piąty chłopiec i co dziewiąta dziewczyna.

Tabela 6

w procentach

Znajomość środków i metod antykoncepcji (liczba wymienianych konkretnych przykładów)	Dziewczęta	Chłopcy	Ogółem
Brak wskazań	11	20	17
1	10	21	16
2	24	24	24
3	56	35	43

Dość zrozumiałe jest, że dziewczęta znają więcej sposobów zapobiegania ciąży niż chłopcy. Można to oczywiście wytłumaczyć tym, że sami mężczyźni ze swej strony mogą stosować w zasadzie tylko dwa z wymienianych tu sposobów - prezerwatywę i stosunek przerywany. Niemniej jednak może to upewniać o tym, że wiedza młodzieży nie pochodzi ze szkolnych lekcji wychowania seksualnego, ale raczej z rozmów z rówieśnikami bądź zdobywana jest samodzielnie.

Znikomą wiedzę o antykoncepcji mają przede wszystkim uczniowie zasadniczych szkół zawodowych oraz techników. Licealiści zaś stosunkowo najlepiej orientują się w środkach dostępnych na rynku, w większym też stopniu znają metody naturalne. Bardzo wyraźnie poziom wiedzy zależy też od środowiska wychowania, a także od generalnego stosunku młodych ludzi do nauki. Młodzież z domów inteligenckich oraz dobrzy uczniowie są pod tym względem znacznie lepiej wyedukowani.

Jedna piąta młodych ludzi utrzymujących regularne bądź nieregularne kontakty seksualne nie stosuje żadnych metod ani środków zapobiegania ciąży. Oznacza to też, że *de facto*, nie używając najbardziej popularnej spośród nich - prezerwatywy, nie zabezpiecza się przed ewentualnością zakażenia wirusem HIV. Warto podkreślić, że dotyczy to w bardzo podobnym stopniu osób, które regularnie utrzymują stosunki seksualne, jak i tych, których kontakty mają bardziej sporadyczny i - jak można zakładać - niejednokrotnie przypadkowy charakter (odpowiednio: 22% i 20%).

Co ciekawe, do utrzymywania stosunków seksualnych bez stosowania żadnych środków i metod zapobiegania ciąży częściej przyznają się dziewczęta niż chłopcy. Może to się wiązać z przyjmowaniem strategii utrzymywania głównie planowanych stosunków i stąd rzadszym korzystaniem z różnych środków mechanicznych czy chemicznych. Nadal jednak otwarte pozostaje pytanie, w jakim stopniu mamy tu do czynienia ze zwykłą niefrasobliwością, a w jakim - ze świadomym wyborem.

Deklaracje osób utrzymujących stosunki regularnie lub od czasu do czasu

Tabela 7

w procentach

Jeśli utrzymujesz kontakty seksualne, odpowiedz, czy stosujesz Ty lub Twój (Twoja) partner(ka) jakieś środki, metody zapobiegania ciąży? (N=443)	Dziewczęta	Chłopcy	Ogółem
Tak	71	83	79
Nie	29	17	21

Niestosowanie antykoncepcji w niewielkim stopniu można tłumaczyć kompletną nieznaną metod czy środków zapobiegania ciąży. Mimo że młodzi ludzie nie wyróżniają się zbyt gruntowną wiedzą i nie orientują się dobrze w różnych sposobach antykoncepcji, to jednak tak podstawowy środek jak prezerwatywa znany jest zdecydowanej

większości z nich. Tylko co siódma osoba spośród tych, którzy przyznali, że nie stosują żadnych zabezpieczeń, nie wymieniła jednocześnie żadnej konkretnej metody czy środka antykoncepcyjnego. W przypadku zdecydowanej większości tych osób (85%) szukać należy innych przyczyn ich niestosowania niż niewiedza o ich istnieniu.

Wydaje się, że istotnym czynnikiem warunkującym niestosowanie żadnych metod zapobiegania ciąży są normy religijne. Osoby głęboko wierzące znacznie częściej nie stosują żadnych środków i metod zabezpieczenia się przed nie chcianą ciążą (41%) niż słabiej określające swoje związki z wiarą i uważające się za wierzące (22%). Niemal powszechnie korzystają z nich natomiast uczniowie deklarujący niezdecydowanie w kwestii wiary (83%), a zwłaszcza niewierzący (92%).

Stosowanie środków antykoncepcyjnych jest, jak się wydaje, w znacznej mierze elementem zachowań uwarunkowanych środowiskowo i kulturowo. Antykoncepcja najbardziej rozpowszechniona jest wśród młodzieży wywodzącej się ze środowisk wielkomiejskich, w mniejszym stopniu - wśród młodzieży mieszkającej w dużych i średnich miastach lub na wsi. Z różnych środków i metod niemal powszechnie korzystają osoby pochodzące z rodzin inteligentnych (90%), w stosunkowo najmniejszym zaś stopniu - młodzież wywodząca się ze środowisk robotników niewykwalifikowanych (67%).

Deklaracje osób utrzymujących stosunki seksualne regularnie lub sporadycznie i stosujących środki antykoncepcyjne

Tabela 8

w procentach

Jakie metody/środki zapobiegania ciąży stosujesz najczęściej Ty lub Twój (Twoja) partner(ka)? <i>(Respondenci mogli wymienić najwyżej trzy środki/metody)</i>	Dziewczęta	Chłopcy	Ogółem
Prezerwatywa	77	88	85
Środki hormonalne (tabletki, pigułki antykoncepcyjne)	18	15	15
Środki plemnikobójcze („kremy”, „żele”, „pianki”, globulki, „Patentex Oval” itp.)	13	8	8
Stosunek przerywany	11	4	6
Metody naturalne: „stosunki planowane”, „kalendarzyk małżeński” „metoda objawowo-termiczna”	7	2	3
Środki mechaniczne kobiece (spirale, kapturki, wkładki domaciczne itp.)	0	1	1
	N=97	N=255	N=352

Popularność różnych metod zapobiegania ciąży jest zróżnicowana w zależności od miejsca zamieszkania i poziomu wiedzy o antykoncepcji w poszczególnych środowiskach.

Do powszechnie stosowanych środków należy prezerwatywa. Zabezpiecza się w ten sposób aż 85% młodych ludzi utrzymujących kontakty seksualne. Dość znaczny jest też, jak się wydaje, odsetek dziewcząt stosujących tabletki antykoncepcyjne (18%). Częstość korzystania z tego rodzaju zabezpieczenia rośnie wraz z wielkością miejscowości. Najmniej są one popularne wśród dziewcząt mieszkających na wsi, stosunkowo najbardziej - wśród młodych mieszkanki największych miast. Różnice te mogą wynikać, jak się wydaje, w znacznej mierze z faktu mniejszej ich dostępności w małych miejscowościach, stosowanie tabletki antykoncepcyjnej wymaga bowiem wcześniejszej wizyty u lekarza. Sama zaś „tabletki” jako środek zabezpieczający przed niechcianą ciążą znana jest równie dobrze młodzieży wiejskiej, jak i mieszkającej w miastach. Istotne znaczenie ma tu jednak także poziom wykształcenia matki. Po tabletki antykoncepcyjne najczęściej sięgają dziewczęta, których matki legitymują się wyższym wykształceniem oraz te uczennice, które uzyskują lepsze oceny w nauce.

Mniej rozpowszechnione jest korzystanie z łatwiej dostępnych niż hormonalne - środków plemnikobójczych. Używa ich nieco więcej niż co siódma dziewczyna (13%). Generalnie jednak, jak wskazują odpowiedzi respondentów na poprzednie pytanie, są to środki mało znane młodzieży. Badani wymieniali je znacznie rzadziej niż np. środki hormonalne. Praktycznie w ogóle nie są stosowane mechaniczne środki kobiece.

W pierwszych latach obecnej dekady odnotowaliśmy znaczącą w stosunku do roku 1988 liberalizację postaw młodzieży wobec spraw seksu. Straciły na znaczeniu tradycyjne normy nakazujące zachowywanie czystości przedmałżeńskiej, młodzi ludzie częściej zaczęli wyznawać zasadę, że istnienie związku uczuciowego jest wystarczającym powodem do

rozpoczynania współżycia, wyraźnie też wzrosła wówczas aktywność seksualna młodzieży. Obecnie tendencja ta uległa zahamowaniu. Nic nie wskazuje na to, by proces liberalizacji w tej sferze życia postępował dalej. W porównaniu z rokiem 1994 odsetek młodych ludzi przyznających się obecnie do utrzymywania kontaktów seksualnych pozostaje na tym samym poziomie. Na kwestię stosunków przedmałżeńskich młodzież zapatruje się tak samo jak dwa lata temu.

Wiedza młodych ludzi o antykoncepcji ma, jak się wydaje, raczej powierzchowny charakter, choć, co trzeba podkreślić, bardzo duża jest znajomość przynajmniej jednego środka - podstawowego i zalecanego w dobie AIDS - prezerwatywy. Jednak stosowanie antykoncepcji nie jest zbyt rozpowszechnione. Co piąty młody człowiek utrzymujący kontakty seksualne przyznaje, że nie stosuje żadnych zabezpieczeń.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krępujące pytanie, napisz, czy utrzymujesz stosunki seksualne? 1 - Tak, dość regularnie; 2 - Tak, od czasu do czasu; 3 - Nie, ale miał(a)m już pierwszy stosunek; 4 - Nie, nigdy nie miał(a)m stosunku seksualnego; 5 - Odmawiam odpowiedzi

	(%)					
	1	2	3	4	5	Liczba osób
Ogółem	11	24	9	41	14	1266
Płeć						
Mężczyźni	12	29	11	32	16	752
Kobiety	10	17	8	54	12	512
Typ szkoły						
Liceum ogólnokształcące	11	17	9	54	9	233
Technikum	13	30	9	31	17	279
Liceum zawodowe	11	21	9	45	13	256
Zasadnicza szkoła zawodowa	10	25	10	39	16	495
Miejsce zamieszkania						
Wieś	5	16	8	54	16	335
Miasto do 20 tys.	8	22	10	45	15	295
od 21 do 100 tys.	14	27	11	37	12	342
101-500 tys.	17	38	11	24	10	122
501 tys. i więcej mieszk.	19	26	8	30	16	159
Ocena mater. warunków rodziny						
Złe	11	20	8	45	15	220
Średnie, przeciętne	9	25	9	43	14	607
Dość dobre	14	21	10	40	16	235
Dobre i b.dobre	13	29	12	33	14	198
Wykształcenie matki						
Podstawowe	9	19	9	49	13	303
Zasadnicze zawodowe	8	26	11	38	17	382
Średnie	12	23	11	39	15	295
Pomaturalne	17	29	6	37	10	171
Wyższe	16	22	6	44	13	101
Wykształcenie ojca						
Podstawowe	9	25	9	41	16	247
Zasadnicze zawodowe	9	20	9	45	17	528
Średnie	11	27	11	38	13	223
Pomaturalne	21	30	9	35	5	113
Wyższe	12	29	9	41	9	132
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący						
Kadra kier., inteligencja	10	20	10	48	11	96
Prac. umysł. niż. szczebla	10	28	10	44	8	79
Pracownicy fiz. - umysł.	14	27	9	31	19	78
Robotnicy wykwalifikowani	9	29	7	41	14	316
Robotnicy niewykwalifik.	6	20	9	47	19	81
Rolnicy	4	19	6	55	16	110
Prywatni przedsiębiorcy	19	22	19	34	6	64
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	11	18	14	43	14	194
Bezrobotni	16	19	3	48	13	62
Gospodynie domowe i inni	10	31	6	40	13	48
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	7	4	2	75	12	84
Raz w tygodniu	7	19	10	50	14	692
Kilka razy w roku	16	36	11	24	13	270
W ogóle nie uczestniczy	19	33	7	22	18	206
Zainteresowanie polityką						
Duże	12	27	8	39	14	204
Średnie	9	23	11	43	13	657
Nikie lub żadne	13	24	7	39	16	393
Za jakiego ucznia się uważasz?						
Dwójkowego lub trójkowego	12	27	11	35	15	591
Czwórkowego	11	22	9	44	14	574
Piątkowego lub szóstkowego	5	16	5	62	11	92
Poglądy polityczne						
Lewicowe	16	29	9	33	13	135
Centrowe	8	23	13	39	17	171
Prawicowe	12	23	11	41	13	285
Trudno powiedzieć	11	24	8	43	14	655

Tabela 2. Pierwsze kontakty seksualne młodzi ludzie powinni mieć dopiero po zawarciu małżeństwa. Czy zgadzasz się z tą opinią? (%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	55	23	1266
Płeć				
Mężczyźni	16	62	22	750
Kobiety	33	44	24	514
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	30	50	20	234
Technikum	17	56	27	277
Liceum zawodowe	23	51	27	259
Zasadnicza szkoła zawodowa	22	58	20	493
Miejsce zamieszkania				
Wieś	35	40	25	336
Miasto do 20 tys.	25	47	27	293
od 21 do 100 tys.	18	62	20	342
101-500 tys.	9	74	17	122
501 tys.i więcej mieszk.	12	70	18	161
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	29	48	23	222
Średnie, przeciętne	24	52	24	605
Dość dobre	17	60	24	235
Dobre i b.dobre	18	64	18	198
Wykształcenie matki				
Podstawowe	30	47	23	300
Zasadnicze zawodowe	22	53	25	387
Średnie	20	58	22	295
Pomaturalne	17	59	24	172
Wyższe	20	67	13	103
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	28	52	20	246
Zasadnicze zawodowe	24	50	25	531
Średnie	22	57	21	220
Pomaturalne	12	65	22	113
Wyższe	17	65	18	133
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	18	62	21	97
Prac.umysł.niż.szczebła	26	57	17	77
Pracownicy fiz.- umysł.	19	68	13	78
Robotnicy wykwalifikowani	20	57	23	316
Robotnicy niewykwalifik.	25	49	26	81
Rolnicy	36	37	27	111
Prywatni przedsiębiorcy	21	63	16	63
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	26	51	23	194
Bezrobotni	27	44	29	63
Gospodynie domowe i inni	19	56	25	48
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	58	22	20	85
Raz w tygodniu	29	45	27	694
Kilka razy w roku	8	76	16	269
W ogóle nie uczestniczy	6	76	18	205
Zainteresowanie polityką				
Duże	29	51	20	205
Średnie	23	55	23	657
Nikłe lub żadne	20	56	24	393
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	19	60	22	593
Czwórkowego	25	52	23	572
Piątkowego lub szóstkowego	30	44	26	93
Poglądy polityczne				
Lewicowe	20	65	15	136
Centrowe	17	55	27	172
Prawicowe	25	56	19	281
Trudno powiedzieć	23	53	24	658

Tabela 3. To zupełnie normalne, że kochający się ludzie utrzymują ze sobą kontakty seksualne, ślub nie jest do tego konieczny. Czy zgadzasz się z tą opinią?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	64	21	15	1265
Płeć				
Mężczyźni	72	13	14	749
Kobiety	53	31	16	514
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	55	28	17	234
Technikum	69	16	14	279
Liceum zawodowe	61	24	15	257
Zasadnicza szkoła zawodowa	68	18	15	492
Miejsce zamieszkania				
Wieś	51	28	21	336
Miasto do 20 tys.	59	25	16	293
od 21 do 100 tys.	69	17	13	343
101-500 tys.	85	10	5	121
501 tys.i więcej mieszk.	77	11	13	160
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	54	29	17	222
Średnie, przeciętne	64	21	14	605
Dość dobre	68	17	15	233
Dobre i b.dobre	72	14	15	199
Wykształcenie matki				
Podstawowe	56	27	18	300
Zasadnicze zawodowe	62	21	17	386
Średnie	74	16	11	295
Pomaturalne	69	18	13	171
Wyższe	67	19	14	103
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	60	27	13	245
Zasadnicze zawodowe	60	22	18	529
Średnie	72	16	13	222
Pomaturalne	77	10	13	112
Wyższe	69	20	11	133
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	74	18	8	97
Prac.umysł.niż.szczebła	65	16	19	79
Pracownicy fiz.- umysł.	78	12	10	78
Robotnicy wykwalifikowani	69	18	13	317
Robotnicy niewykwalifik.	54	28	17	81
Rolnicy	42	38	20	111
Prywatni przedsiębiorcy	71	21	8	63
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	61	23	16	193
Bezrobotni	66	20	15	61
Gospodynie domowe i inni	71	15	15	48
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	29	55	15	85
Raz w tygodniu	56	25	19	695
Kilka razy w roku	84	7	9	267
W ogóle nie uczestniczy	82	8	11	206
Zainteresowanie polityką				
Duże	59	24	17	205
Średnie	67	20	13	658
Nikłe lub żadne	64	19	17	391
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	68	17	15	590
Czwórkowego	61	24	15	574
Piątkowego lub szóstkowego	62	26	12	93
Poglądy polityczne				
Lewicowe	71	19	10	135
Centrowe	60	21	19	171
Prawicowe	65	23	12	284
Trudno powiedzieć	65	19	16	658

Tabela 4. Seks nie wymaga ani miłości, ani małżeństwa, nawet przelotny związek może dostarczyć przyjemnych, pięknych przeżyć. Czy zgadzasz się z tą opinią?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	33	48	19	1264
Płeć				
Mężczyźni	46	34	21	748
Kobiety	15	69	17	514
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	21	65	14	234
Technikum	34	42	24	278
Liceum zawodowe	24	55	21	256
Zasadnicza szkoła zawodowa	43	40	17	493
Miejsce zamieszkania				
Wieś	25	60	15	336
Miasto do 20 tys.	26	54	20	293
od 21 do 100 tys.	35	44	20	343
101-500 tys.	50	30	21	121
501 tys.i więcej mieszk.	45	35	20	158
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	27	56	16	222
Średnie, przeciętne	32	48	21	606
Dość dobre	36	46	18	231
Dobre i b.dobre	39	42	19	199
Wykształcenie matki				
Podstawowe	29	53	18	301
Zasadnicze zawodowe	34	47	19	386
Średnie	35	44	21	295
Pomaturalne	34	46	20	170
Wyższe	36	48	16	102
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	31	51	17	245
Zasadnicze zawodowe	32	49	19	530
Średnie	31	46	23	222
Pomaturalne	40	44	16	112
Wyższe	37	44	18	131
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	34	46	20	96
Prac.umysł.niż.szczebła	38	47	15	79
Pracownicy fiz.- umysł.	49	36	15	78
Robotnicy wykwalifikowani	34	44	21	317
Robotnicy niewykwalifik.	21	62	17	81
Rolnicy	21	60	19	111
Prywatni przedsiębiorcy	30	52	17	63
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	30	49	21	193
Bezrobotni	30	54	16	61
Gospodynie domowe i inni	33	54	13	48
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	16	72	12	85
Raz w tygodniu	26	56	18	695
Kilka razy w roku	42	33	24	266
W ogóle nie uczestniczy	51	30	19	206
Zainteresowanie polityką				
Duże	30	52	18	205
Średnie	32	49	19	657
Nikłe lub żadne	37	44	19	391
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	40	39	21	590
Czwórkowego	28	55	17	573
Piątkowego lub szóstkowego	23	60	17	93
Poglądy polityczne				
Lewicowe	44	39	18	135
Centrowe	30	52	18	171
Prawicowe	35	47	18	284
Trudno powiedzieć	31	49	20	657

Tabela 5. Znajomość metod i środków antykoncepcyjnych. 1 - Prezerwatywa; 2 - Środki hormonalne; 3 - Środki plemnikobójcze; 4 - Środki mechaniczne kobiece; 5 - Metody naturalne - odpowiedź ogólna; 6 - "Kalendarzyk małżeński", "metoda objawowo-termiczna", "stosunki planowane"; 7 - Stosunek przerywany (%)

	1	2	3	4	5	6	7
Ogółem	72	52	14	28	7	12	6
Płeć							
Mężczyźni	73	46	10	25	4	10	6
Kobiety	72	60	21	32	12	15	6
Typ szkoły							
Licium ogólnokształcące	72	60	23	38	15	18	4
Technikum	73	52	13	27	6	16	8
Licium zawodowe	71	53	22	28	14	18	5
Zasadnicza szkoła zawodowa	73	47	7	23	1	3	7
Miejsce zamieszkania							
Wieś	74	54	12	27	9	9	5
Miasto do 20 tys.	73	49	14	24	9	14	8
od 21 do 100 tys.	73	52	16	30	6	12	8
101-500 tys.	75	56	15	25	1	11	4
501 tys.i więcej mieszk.	68	51	16	34	6	14	3
Ocena mater. warunków rodziny							
Złe	74	55	17	31	6	12	7
Średnie, przeciętne	72	53	15	26	9	11	6
Dość dobre	71	50	12	27	6	11	6
Dobre i b.dobre	74	48	12	30	4	12	4
Wykształcenie matki							
Podstawowe	71	53	12	28	8	14	7
Zasadnicze zawodowe	76	52	14	24	5	8	7
Średnie	70	49	12	27	7	12	5
Pomaturalne	73	52	19	32	6	12	5
Wyższe	71	59	20	34	13	16	5
Wykształcenie ojca							
Podstawowe	71	46	11	24	6	10	7
Zasadnicze zawodowe	73	52	13	26	7	11	8
Średnie	71	49	18	28	7	13	5
Pomaturalne	76	55	14	40	4	14	6
Wyższe	73	67	18	32	12	13	2
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący							
Kadra kier., inteligencja	69	70	16	41	13	10	3
Prac.umysł.niż.szczebła	69	47	15	28	6	15	8
Pracownicy fiz.- umysł.	69	49	14	24	4	17	6
Robotnicy wykwalifikowani	72	53	14	29	7	10	7
Robotnicy niewykwalifik.	79	48	10	21	2	19	12
Rolnicy	62	45	12	28	9	13	5
Prywatni przedsiębiorcy	80	44	23	22	6	16	6
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	78	53	12	27	5	8	7
Bezrobotni	78	52	17	29	6	14	5
Gospodynie domowe i inni	79	58	21	27	6	8	2
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	65	55	11	26	22	13	2
Raz w tygodniu	73	51	14	26	7	14	6
Kilka razy w roku	78	53	17	32	6	9	10
W ogóle nie uczestniczy	68	54	13	31	4	9	4
Zainteresowanie polityką							
Duże	71	55	14	27	10	17	8
Średnie	74	53	17	29	7	12	6
Nikłe lub żadne	71	51	11	26	6	7	6
Za jakiego ucznia się uważasz?							
Dwójkowego lub trójkowego	71	49	12	21	4	9	6
Czwórkowego	73	53	16	33	9	13	6
Piątkowego lub szóstkowego	75	62	19	34	13	18	4
Poglądy polityczne							
Lewicowe	76	54	15	27	7	13	9
Centrowe	75	48	16	26	10	13	8
Prawicowe	68	48	13	29	11	15	6
Trudno powiedzieć	74	55	15	28	5	10	5

Tabela 5 cd. 8 - Środki wczesnoporonne, aborcja, sterylizacja; 9 - Inne metody, środki
10 - Odpowiedzi lakoniczne, nie na temat oraz będące powtórzeniem treści
pytania; 11 - Nie wiem

(%)

	8	9	10	11	Liczba osób
Ogółem	4	2	13	9	1272
Płeć					
Mężczyźni	5	1	14	11	753
Kobiety	2	3	12	5	514
Typ szkoły					
Licium ogólnokształcące	4	3	7	6	234
Technikum	5	2	13	9	282
Licium zawodowe	2	2	9	7	258
Zasadnicza szkoła zawodowa	4	1	19	11	494
Miejsce zamieszkania					
Wieś	2	2	13	8	337
Miasto do 20 tys.	4	1	13	7	295
od 21 do 100 tys.	5	2	14	8	344
101-500 tys.	2	1	20	10	122
501 tys.i więcej mieszk.	8	2	9	10	158
Ocena mater. warunków rodziny					
Złe	5	3	9	8	222
Średnie, przeciętne	3	2	14	7	608
Dość dobre	6	1	13	12	234
Dobre i b.dobre	4	2	16	11	199
Wykształcenie matki					
Podstawowe	4	3	12	7	302
Zasadnicze zawodowe	2	1	17	8	386
Średnie	4	2	11	10	296
Pomaturalne	7	1	14	9	172
Wyższe	4	2	10	8	103
Wykształcenie ojca					
Podstawowe	4	2	18	7	246
Zasadnicze zawodowe	4	1	14	10	531
Średnie	3	3	13	9	222
Pomaturalne	5	2	8	9	113
Wyższe	5	4	9	8	133
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący					
Kadra kier., inteligencja	5	4	8	5	97
Prac.umysł.niż.szczębla	0	1	17	10	78
Pracownicy fiz.- umysł.	3	1	17	10	78
Robotnicy wykwalifikowani	4	2	13	8	316
Robotnicy niewykwalifik.	4	2	14	5	81
Rolnicy	4	2	17	12	111
Prywatni przedsiębiorcy	6	0	16	8	64
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	2	3	11	9	195
Bezrobotni	8	3	13	5	63
Gospodynie domowe i inni	4	2	15	4	48
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	2	4	9	9	85
Raz w tygodniu	3	2	14	8	695
Kilka razy w roku	4	1	14	7	270
W ogóle nie uczestniczy	8	1	12	10	205
Zainteresowanie polityką					
Duże	5	3	11	7	207
Średnie	3	1	14	8	657
Nikłe lub żadne	4	2	12	10	393
Za jakiego ucznia się uważasz?					
Dwójkowego lub trójkowego	5	1	16	10	592
Czwórkowego	4	3	11	7	576
Piątkowego lub szóstkowego	0	3	8	6	93
Poglądy polityczne					
Lewicowe	6	2	13	7	135
Centrowe	6	1	11	5	171
Prawicowe	3	2	15	9	285
Trudno powiedzieć	3	2	13	9	658

Tabela 6. Jeśli utrzymujesz kontakty seksualne, odpowiedz, czy stosujesz Ty lub Twój (Twoja) partner(ka) jakies srodki, metody zapobiegania ciąży?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	79	21	443
Płeć			
Mężczyźni	83	17	307
Kobiety	71	29	136
Typ szkoły			
Liceum ogólnokształcące	84	16	64
Technikum	86	14	119
Liceum zawodowe	73	27	84
Zasadnicza szkoła zawodowa	76	24	174
Miejsce zamieszkania			
Wieś	75	25	72
Miasto do 20 tys.	82	18	89
od 21 do 100 tys.	76	24	140
101-500 tys.	76	24	67
501 tys.i więcej mieszk.	90	10	70
Ocena mater. warunków rodziny			
Złe	82	18	68
Średnie, przeciętne	78	22	207
Dość dobre	77	23	81
Dobre i b.dobre	82	18	83
Wykształcenie matki			
Podstawowe	76	24	86
Zasadnicze zawodowe	80	20	130
Średnie	77	23	104
Pomaturalne	84	16	79
Wyższe	84	16	38
Wykształcenie ojca			
Podstawowe	73	27	82
Zasadnicze zawodowe	78	22	154
Średnie	82	18	85
Pomaturalne	88	12	58
Wyższe	81	19	53
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący			
Kadra kier., inteligencja	90	10	29
Prac.umysł.niż.szczebła	77	23	30
Pracownicy fiz.- umysł.	94	6	32
Robotnicy wykwalifikowani	79	21	119
Robotnicy niewykwalifik.	67	33	21
Rolnicy	76	24	25
Prywatni przedsiębiorcy	81	19	26
Bierni zawodowo			
Renciści i emeryci	71	29	56
Bezrobotni	82	18	22
Gospodynie domowe i inni	80	20	20
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	44	56	9
Raz w tygodniu	80	20	182
Kilka razy w roku	78	22	139
W ogóle nie uczestniczy	84	16	106
Zainteresowanie polityką			
Duże	80	20	80
Średnie	83	17	212
Nikłe lub żadne	74	26	146
Za jakiego ucznia się uważasz?			
Dwójkowego lub trójkowego	80	20	229
Czwórkowego	79	21	189
Piątkowego lub szóstkowego	70	30	20
Poglądy polityczne			
Lewicowe	77	23	61
Centrowe	81	19	53
Prawicowe	78	22	99
Trudno powiedzieć	80	20	225